

СИНОНИМЕН РЕЧНИК С АНТОНИМИ

Надя Делева

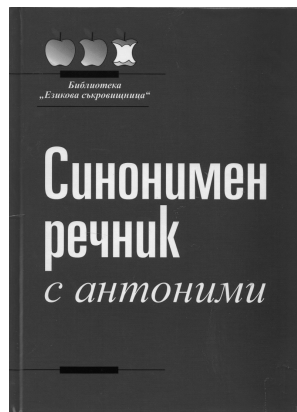
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Синонимен речник с антоними. [Еми Георгиева ... и др., Елена Зашева, Елена Кацкова-Михова, Светломира Манова, Сабина Павлова, Велислава Стойкова, Любов Шишкова, Мирена Янакиева]; под ред. на Сабина Павлова. – София: Атлантис КЛ, 2013 (София: ПК „Д. Благоев“). 395 с.; 21 см (библиотека „Езикова съкровищница“) ISBN 978-954-9621-58-7.

„Синонимен речник с антоними“ е изработен от сериозен колектив лексикографи – Еми Георгиева, Елена Зашева, Елена Кацкова-Михова, Светломира Манова, Велислава Стойкова, Любов Шишкова, Мирена Янакиева, под редакцията на Сабина Павлова, поредно издание на „Атлантис КЛ“ от библиотека „Езикова съкровищница“. Речникът съдържа 20 000 речникови статии, но всяка речникова статия представлява отделен синонимен ред. Ето защо може да се смята, че в него се съдържат близо 65 хиляди синонимни реда с над 200 000 синонима.

В краткия, но напълно изчерпателен предговор са формулирани конкретно неговите цели и предназначение. Посочено е, че речникът е насочен към четящите хора, на които се предоставят възможности за замяна на една дума с друга. Подробното запознаване със съдържанието на речниковите статии дава основание да се допълни, че към четящите могат да бъдат добавени и пишещите в търсенето на разнообразяване на изразните средства при продуциране на собствен текст, а също и учещите, които получават възможност да обогатят словното си богатство. Не по-малко полезен е речникът за преводачите и заради включването на антоними.

В предговора на практика се съдържа детайлна, грижливо изработена лексикографска инструкция с основните принципни положения, разработена от авторите на речника. Този етап от работния процес е особено важен при работата в колектив. Това доказват и разработените речникови статии, от тях личи единният подход при представянето на материала. При ползването на

речника не остава впечатление за разнородност, разностиловост. Редно е да бъде оценена високо сериозната работа по изглаждането и шлифоването на езиковия материал, извършена от редактора Сабина Павлова.

От немногобройните синонимни речници на българския език представяният речник се отличава по структурата на речниковата статия. Водещите думи-заглавки са стилистично неутрални, подредени по азбучен ред. Стилистично оцветените синоними в речниковите статии съществуват самостоятелно като препратки към статиите на заглавките. Водещите думи са представени в традиционната им граматична форма, показваща категорията, към която се отнасят. Добро решение е да бъде отбелязано тяхното ударение, което би било в помощ за изучаващите българския език и като роден, и като чужд.

Основно теоретично положение, възприето от авторите, е това, че разглеждат синонимията като разграничаване на лексикалните единици по семантични признаци, което ще рече, че думите-синоними повтарят един, няколко или всички семантични признаци на заглавната дума. Синонимията се определя само между думи от една част на речта. В речника не са включени такива синоними като: образувани с отрицателен префикс (т.е. авторите разграничават случаите като *типичен* – *атипичен*, *симетричен* – *асиметричен*). Не се определят като синоними названията на едно понятие, което получава различни названия в зависимост от етнокултурната специфика (например *дворянство* – *аристокрация* – *иляхта*). Това изрично указание би предпазило от досадни грешки, срещани често в преводите. Не се определят и като синоними хипонимни и хиперонимни отношения, например *вятър* – *бриз* – *зефир* – *мелтем* – *южняк*; *хищник* – 1. *Звяр*; 2. *прен. Грабител, крадец, разбойник, кождодер, обирник, експлоататор*; *разг. Звяр, вълк, пантера, хиена, чакал, акула*).

Фразеологични съчетания или идиоми не са включени като синоними на отделни думи. Според авторите те са обект на друг вид синонимен речник. Структурата на речниковата статия е представена от значенията на заглавната дума (водещ синоним), посочени с цифра. В речниковите статии не са включени дефиниции и примери за употреба на синонимите. Поясненията (резултат от натрупания лексикографски опит на авторите) са дадени деликатно като допълнителна и поясняваща информация в скоби. Те са формулирани така, че дават представа за употребата на синонимите в един или друг стил. Такова поднасяне успешно служи за улеснение и на преводачите, а също може да бъде ориентир при обучението по български език, например: *размазвам се* (за *очертания, фокус*), *мерзеля се*; *мъртъв* 1. *умрял, починал*; *книж. безжизнен*; *поет. бездиханен* <-> *жив* (за *пространство*) *пуст, безлюден, обезлюден* <-> *жив, безшумен* 3. *безчувствен*; *книж. бездушен* 4. (за *период от време*) *непродуктивен, бездеен* <-> *активен*.

Там, където авторите са преценили, че е съществено, е посочено съгласуването с даден предлог или дума: *мания ж. 1. мед. лудост 2. прен. влечение*,

увлечение, страст, пристрастеност (към); избива ме гл. 1. кара ме, идва ми 2. обхваща ме, обзема ме <->пуска ме 3. (в съчет. с пот) изпотявам се.

Грижливо премислени и последователно са използвани препинателните знаци: точка и запетая отделят синоним или синонимни редове, стилистично оцветени по отношение на водещия синоним, двоеточие – ако маркираните синоними са повече от един, еднопосочната стрелка отделя заглавната дума от синонимните редове от значения, двупосочната се използва, когато следва антоним било на заглавката, било на отделното значение.

Авторите са подходили като опитни речникари и при представянето на заглавни думи – ботаническо или зоологическо название, които отвеждат към латинско име – нещо, рядко срещано в речниците (*кокиче* – бот. *Galantus nivalis*), ср. диал.: ка `кичка, ка `чка, *количка*; *равнец* (бот. *Achillea*) м. -> диал. *спореж*; *щъркел* (зоол. *Ciconia alba*) м. -> разг. *щърк*, *щърко*; диал. *лайлек*, *лейлек*, *лелек*).

Съкращенията и условните знаци са изредени в изчерпателен списък – разграничени са термини (географски, къмпютърни, политически, литературни, религиозни, философски и т. н.), видове употреби (народна, презрителна, неодобрителна), за род и число е уточнено, че става дума за граматичен род и граматично число. Коректно е посочен списъкът от речници, използвани в процеса на работата. Шрифтът е удобен и приятен за четене.

Речникът се чете с лекота и интерес, увеличава и препраща от дума към дума, радва с богатството и разнообразието на родния ни език.

THESAURUS WITH ANTONYMS

✉ **Dr. Nadia Deleva**
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: n_deleva@abv.bg